

qaya gel-/getür-* in Old Ottoman Turkish and Its Reflections on Ottoman Poetry

İbrahim Taş**

Abstract: In this article I am taking the phrase *qaya gel-/getür-* an example seems to be specific to Ottoman Turkish. Accordingly, I'm trying to explain the course of the history of this phrase and its meaning of diversification and origin.

Key words: *qaya gel-/getür-*, Ottoman Turkish, meaning of diversification, origin

Eski Anadolu Türkçesinde *kaya gel-/getür-* ve Osmanlı Şiirine Yansımaları

Özet: Bu makalede Osmanlı Türkçesine özgü olduğu anlaşılan *kaya gel-/getür-* ibaresini ele alıyorum. Buna göre ibarenin tarihi seyrini, anlam çeşitlenmesini ve kökenini açıklamaya çalışıyorum.

Anahtar kelimeler: *kaya gel-/getür-*, Osmanlı Türkçesi, anlam çeřitlenmesi, köken

For depicting the characteristics of a language during a specific period, it is quite important to publish texts belonging to a specific historical period of that language, to find out the hidden or forgotten texts or figures. Regardless of their content and their literary value, the texts published, especially historical ones have significance for the examination of languages. For the settlement of grammatical problems, it is inevitable to analyze these published texts by comparing them with linguistic approaches and data. This study on *qaya gel-/getür-*, which peculiar to Ottoman Turkish, has existed as a result of the critics on literary texts.

As far as I know, the first person who mentioned *qaya gel-/getür-* was Turcologist Semih TEZCAN. He published a booklet which mostly includes text-

* This is the revised version of the paper presented at PLAC 55, in Cluj Napoca, Romania, July 22-27, 2012.

** Doç. Dr., Minzu University of China, ibrahimhaktas@hotmail.com.

repair on¹, a masterwork of Anatolian Turkish in the 14th century published by he Cem DİLÇİN² and in the meantime he also made some explanations on *kıaya gel-/getür-*, which he identified in four data (*SNÜN*: 31, 66-68). Many years after Semih TEZCAN's study, I, based on the work of Cem DİLÇİN, explained my views on the valuable work³, *Süheyl ü Nev-bahâr* and made some suggestions related to *kıaya gel-/getür-* (*SNEÖ*: 109-113). During the past few years, with the contribution of the works by some other colleagues, I identified some new data. In this study, I will try to make explicit the meaning of *kıaya gel-/getür-* and give my views on its origin in the light of old and new data and explanations.

Firstly, below are the couplets identified by Semih TEZCAN in *Süheyl ü Nev-bahâr* by Mes'üd:

Mes'üd [14th century]: *Süheyl ü Nev-bahâr* [1350]

- 2370 *Uzatmışdı şöyle fesâda elin*
Ki kıaya getürmiş idi Çîn elin
- 2412 *Ki her gece tağdan enüben şarı*
Getürüp kıaya başarurdu şeri
- 2933 *Néce bahsa yâ şu görür yâ kıaya*
Ya ho mîşe top geldi cânı kıaya
- 4495 *Çü Çîn kavmi geldi elinden kıaya*
Dönüp kaçıyorur iken yakaya

The explanations by Semih TEZCAN on the couplets above are as follow (*SNÜN*: 66-68):

2412 ve 2370'te *kıaya getür-* 'bezdirmek, usandırmak' ya da biraz daha şiddetli deyimle 'tasaya salmak' anlamında kullanılmıştır.

2933'teki *cânı kıaya gel-* deyimini 'canına yetmek, bezmek, bıkmak, usanç getirmek' ile karşılayabiliriz.

4495'te de (*birisinin elinden*) *kıaya gel-* '(birisinin yüzünden) bezmek, tasaya düşmek' deyimini buluruz. Buradaki *gel-* ve *getür-* eylemlerinin bir tür deskriptif olarak kullanıldığı açıktır. Krş. TarS. c. VII, s. 14 ve dev. *-a+dur-*, *-a+düş-*, *-a+gel-*, *-a+gör-*, *-a+ko-* vb. Demek ki *kıay-a*, anlamı 'bezemek, bunalmak, tasa çekmek' olan bir eylemin ulacıdır.

Eski Tü. *kadğu* 'üzüntü' (Eski Osmanlıca *kıayğu* > Türkiye Tü. *kayğı*) kelimesine bakarak 'üzülmek, tasalanmak' anlamına gelmiş olan bir *kad-* >

1 TEZCAN, Semih, *Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlar*, Ankara 1994, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 6.

2 DİLÇİN, Cem, *Mes'üd bin Ahmed, Süheyl ü Nev-bahâr, İnceleme-Metin-Sözlük*, Ankara 1991, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını - Sayı: 51.

3 TAŞ, İbrahim, *Süheyl ü Nev-bahâr'da Eskiçil Öğeler*, Konya 2009, Palet Yayınları.

kay- kökünün eskiden mevcut olduğu ve sonradan unutulduğunu düşünmek mümkündür. Fakat böyle bir eylem eski ve yeni hiçbir Türk dilinde bulunmaz. Buna karşılık *kadğu*'dan türemiş olan *kadgur-* > *kayur-* vb. yaygındır. Eski Tü. *kadğu* için geçerli bir köken açıklaması yok. Clauson, EDPT 598b'de *kadğu*'nun *ka:d-* 'tipiden ölmek' eyleminden türemiş olabileceğini fakat semantik ilişkinin pek zayıf olduğunu yazar.

Ancak, daha önceki Türk yazı dillerinde (Orhon Türkçesi, Eski Uygurca, Karahanlıca) görülmeyen **kad-* eyleminin, kurallı *-d-* > *-y-* değişimiyle Eski Osmanlıcada karşımıza çıkması şaşırtıcı olsa da, yukarıda gösterilen 4 kesin veri karşısında hiç değilse SN yazarının lehçesinde *qaya gel-* ve *qaya getür-* deyimlerinin bulunmuş olduğundan şüphe edilemez. Bu durumu açıklayabilmek için benim aklıma iki olasılık geliyor:

1) *kay-* 'tasa çekmek' eylemi eski ve yeni bütün Türk dillerinde kaybolmuş, sadece Eski Osmanlıcada korunmuştur ve bir rastlantı sonucu yalnız bu metinde bulunmaktadır.

2) SN'da bulduğumuz *kay-*, başka anlamları yanısıra 'kaygılanmak, tasalanmak, endişe etmek' anlamını da taşıyan *kayur-* eyleminden (bkz. TarS. 2376) *yanlış ayırma* (falsche Trennung) adı verilen dil olayı sonucu ortaya çıkmış olabilir. Eğer böyleyse, anlamı ettirgen olmayan *kayur-* eylemindeki *ur*, ettirgen çatı eki gibi hissedildiğinden, gereksiz bulunarak düşürülmüş olmalı. Bu ikinci olasılık daha güçlüdür.

Apart from the four data identified by Semih TEZCAN, there is one more in SN:

4301 *Ne yazı dër idük ne tağ u qaya*
 Getürmiş idük çevre eli qaya

I agree with the explanations by Semih TEZCAN related to the meaning of *qaya gel-/getür-*. The data I obtained from the Ottoman poetry also support these explanations.

'Aşkı [15th century]: *Dīvān*

K 20.7 *Serzenişi taşlarınınu la 'li getürür qaya*
 Çeşmesi cüşından āb-ı zindegī pinhān-durur

[= Taşlarının sitemi lâli tasalandırır; hayat suyu, çeşmelerinin coşkusundan gizlenmiştir.]

The translation of *Dīvān* by Ahmet Atilla ŞENTÜRK is as follow: "Taşlarının kınaması lâli sıradan taş durumuna düşürür, hayat suyu çeşmelerinin coşkusundan gizlenmiştir".

K 26.40 *Şebānuñ hışm u kīn ile şabanınuñ kayasını
Kıya atarsa getirür kıya Mülk-i Karamanı*

[= Senin çobanın, sapanının kayasını öfke ve kızgınlıkla sertçe atsa Karaman ülkesini endişeye gark eder.]

The translation by Ahmet Atilla ŞENTÜRK: “Senin (sıradan bir) çobanın, sapanının kayasını öfke ve kızgınlıkla sertçe atsa, Karaman ülkesini taş içinde bırakır”.

Lāmi‘ī Çelebi [1472-1532]: *Ferhād ile Şīrīn*
4226 *Ƙaya gelmiş elinden seng-i hārā
Fiğānı kūhuñ ermiş tā Buḥārā*

[= Sert taş, elinden tasaya düşmüş; dağın iniltisi ta Buhara’ya ulaşmış.]

Zātī [1471-1546]: *Dīvān*

G 23.2 *Ƙatı sengīn Ƙalb imişsin top-ı āhumdan benüm
Ƙaya geldi tağ u taş étmez eşer şāhum saña*

[= Şahım, pek taş kalpli imişsin; ahımın topundan dağ taş tasaya düştü, bir sana tesir etmedi.]

G 174.4 *Başuma kūh-ı fūrkatde şu denlū seng urdum kim
Elümnden kıya gelmişdür ser-ā-ser seng-i şahrālar*

[= Ayrılık dağında başıma öyle bir taş vurdum ki; sahradaki taşlar büsbütün elimden tasaya düşmüştür.]

G 1551.4 *‘Ālemi āhum ile kıya getürdüm n’èdem
Saña kār étmedi cānā yüregün kıya gibi*

[= Ey sevgili, âlemi ahım ile tasaya saldım; yüreğin kaya gibi, ne etsem sana tesir etmedi.]

Depending on those translations above, while *kıya gel-* means ‘(intr.) to be worried, be anxious, be sorry, be fed up with’, *kıya getir-* means ‘(tr.) to worry and sadden someone’.

The meaning of *kıya gel-* is not restricted to meanings mentioned above and there some other examples as follow:

Necāti Beg [death 1509]: *Dīvān*

G 13.7 *Āhum odından olur mūm āhenīn
Ƙatı göñlüñe senün gelmez kıya*

[= Ahımın odundan demir muma döner; senin katı yüreğine tesir etmez / uğramaz.]

In this couplet, *kıya gel-* means ‘(dat.) to influence or to have effect’.

Lāmi'ī Çelebi [1472-1532]: *Ferhād ile Şīrīn*

1709 *Ne ser-pīc eyler ü ne döndürür yüz*
Qaya gelmez bu işden gece gündüz

[= Ne isyan ettirir ne yüz çevirir; vazgeçmez bu işten gece gündüz.]

3878 *Degül taş u kaya vu tağ bu dil*
Qaya gelmeye taşup tağilup bil

[= Bu gönül dağ, taş, kaya değil; dağılıp saçılrsa da vazgeçmez.]

'Ömer bin Mezd [15th century]: *Mecmū'atū 'n-nezā'ir* [1437]
Nazīre-i Şemsī

Müdde 'ī kılrsa melāmet 'ışkı hāşā terk edem
Qaya gelmeyem yağarısa başuma taşlar

[= Müddei kınasa (da) aşkı nasıl terk ederim; başıma taşlar yağsa da dönmem.]

In the last three examples, *qaya gel-* means '(intr.) to give up and leave'

As a result, the meanings of *qaya gel-* are '1. (intr.) to be worried, be anxious, be sorry, be fed up with; 2. (dat.) to influence or to have effect; 3. (intr.) to give up and leave'.

The Origin

It is clear that *gel-* and *getür-* in *qaya gel-/getür-* were used as a kind of image or figuration. In my opinion, the verb **qay-*, on the other hand, existed as neither a result of false separate nor a result of *-d- > -y-* change in Old Ottoman Turkish.

I want to combine the verb **qay-* in *qaya gel-/getür-* with the verb *qay-*, which is well-known in new and old Turkic languages. This verb means 'turn one's eyes; to respect' in Uigur, 'to return (? look back, leave with something left)' in Yenisey scripts and 'to look back, treat with tenderness and affection, love, mercy, value, compliment' in *Dīvānu Luğāti 't-turk*.

Uig. (TT VI 41-2): *kirtü nomuğ* (v.l. *nomka*) *kaymadın* [= paying no respect to the true doctrine] (*EDPT*: 674^b)

Uig. (MaitrGeng 7 a5): *yañalar bägi ... tägzinü kadrılı kayıp ...* [■the lord of the elephants ... twisted back around and ...] (*OTWF*: 775)

Uig. (Maitr 1 v25): *t(ä)ñridäm közin bärü kayıp ...* [(■Sie mögen sich) mit göttlichem Auge hierher wenden] (*OTWF*: 775)

Uig. (HamTouen 1,43): *Ärnem elig sukançığ körtlä közin kayıp ...* [■le roi

Arañemi, tournant (vers eux) ses beaux yeux doux, ...] (OTWF: 775)

Yen. (Altınköl I 2): *kalın yağıka kaymatın tegipen adrıldım a yıta* ‘I attacked the numerous enemy without turning away from it and (thus) was parted (from this world)! Alas!’ (Tekin 1997: 211-212). By taking the syntax into consideration, the adverb *kaymatın* with the meaning ‘without turning away’ can be considered as ‘not to look back or not to leave with something left’.

DLT *qay-*: *qadāşına qaydı* [= O, hısımina (ve başkası) acıdı, kayırdı (‘atafa ‘alā).] Atasözü [= 203 *qadın*]: *qadaş tēmiş qaymāduq qadın tēmiş qaymış* [= Hısım demiş, kardeş demiş kayırmış; kayın demiş kayırmamış.] Bu atasözü, hısımları, dünürleri kayırmakla buyurulan kişi için söylenir. Şu kıt’ada dahi gelmiştir:

bardıñ nelük aymadıñ
kērü körüp qaymadıñ
köñül berü yaymadıñ
boldıñ erinç bolmağı

[= Gittin neden söylemedin, geri bakıp kayırmadın, gönül verip meylettirmedin (‘atafta wa-ltafattā ḥalfaka), olmayacak bir şey oldun.]

DLT *kērü qaydı* [= Arkasına baktı, iltifat etti (iltafata ḥalf^{am}).] *qayār kaymāk*.

In Old Turkic the compound verb *qaya kör-/bağ-* was identified as ‘to look back’.

Uig. (U I 8, 11): *ança barıp kaya kördiler* [= and so going on they looked backwards] (EDPT: 675^a)

DLT *qaçış bolsa qaya körmes* [= Halk arasında anlaşmazlık ve ürküntü olsa kimseye meyletmez, ehemmiyet vermez, yani herkes kendi başı ile meşgul olur.]

DLT *qaya kōrüp baqu ağıdı* [= Looking back, he saw me and climbed over the hill.] (This translation belongs to me).

QB (4059) *qaya baqma anda solun ya oñun*
özün eymenü tur eşit söz ögün
QB (4095) *neçe edgü tutsa özün qorku tur*
işimsinmegil sen qaya baqnu tur

In the lights of the information above, I have determined the variety of meaning for the phases of OT (Uig., Yen., DLT, QB) as follows: ‘1. ? (tr.) *warp or bend something; 2. (tr.) look at, notice, turn eyes; 3. (intr.) look back, return (? leave with something left); 4. met. (tr., dat.) complement, value, respect, show respect; 5. met. (dat.) treat with tenderness and affection, love, mercy’.

meaning variety like ‘to warp, bend’ or ‘turn, twist’ can also be seen in other languages. For instance, the translation of the verb *qay-* into Arabic by Maḥmūd el-Kāşğarī is *‘aṭafa* (< ‘-*t-f*) and *iltafata* (< complement): ‘-*t-f*’ 1. (tr.) to warp, bend something; 2. (dat.) be inclined to something; 3. (dat.) treat with tenderness and affection, love; 4. (abl.) turn away from’ etc. (*A-TS*: 576^b); *el-iltifāt* ‘ifti‘āl vezninde. Bir nesneye doğru boyun çevirip yüz döndürmekle teveccüh eylemek mânâsındadır ve ‘sarf’ mânâsına olan lefz kelimesinden me’hûzdur’ (*UBTKM*, I: 325). Besides, the meaning of the word in English is *respect* (*I-TS*, II: 2879^a) < Lat. *re-spicere* ‘to turn round, to look at’ (> ‘to feel regard, or admiration’) < Lat. *specere* ‘to perceive with the eyes, to see, to look at’ (*SEDME*: 2753, 3159-3162).

In Old Anatolian Turkish we are able to find the use of the verb *qay-* as in the following ways (*EDPT*: 674^b; *TS*, IV: 2386⁴):

Mes‘ūd [14th century]: *Süheyl ü Nev-bahār* [1350]

2182 *Qayurmayup oğrı yola kaydıldı*
Nite aña keykirdemek kayd idi

[= Sakınmayıp yanlış yola meyletti idi; ona kaygılanmak nasıl mâni idi / mâni olsun!]

3408 *Ṭavar ögürin kuş cinsin koyup*
Eger ayrılursa yabāna qayup

[= Eğer davar, sürüsünü; kuş, türünü bırakıp yabana meyledip / yönelip uzaklaşırsa.]

Mes‘ūd [14th century]: *Ferheng-nāme-i Sa‘dī* [1354]

Ra‘iyyet çü güç göre kaçar qayar
Şehin zulmi çavın cihāna yayar

[= Teba, ne zaman haksızlık, zulüm görse kaçar gider; sultanın zulüm haberini herkese yayar.]

My opinion about the relation of the basic meaning of the verb *qay-* in *qaya gel-* with the meanings ‘1. (intr.) to be worried, be anxious, be sorry, be fed up with; 2. (dat.) to influence or to have effect; 3. (intr.) to give up and leave’ is as follows:

1. ‘to be worried, be anxious, be sorry, be fed up with’ < ‘haven’t care, let it go, < ‘pay attention, deal with, complement, respect’ < ‘look back, return’ < ‘look at, turn one’s eyes, notice’

2. ‘to influence or to have effect’ < ‘incline, be inclined to’ < ‘look at, turn

4 The information submitted by Sulṭān Veled and Qādī Burhāne ‘d-dīn about the verb *qay-* in *Tarama Sözlüğü* did not belong to this part.

one's eyes, notice'

3. 'to give up, leave' < 'return' < 'look back / look around' < 'look at, turn one's eyes, notice'

Finally, I want to mention that there is not an explicit relation between the verb *ḳay-* in Old Turkic, which means 'turn one's eyes; to respect', 'to return (? look back, leave with something left)', 'to look back, treat with tenderness and affection, love, mercify, value, compliment', with the verb *ḳadır-* in OT (DLT, QB), which means 'turn something or somebody back' (< **ḳadıṭ-ar-* > *ḳaytar-*). For the point in question look at *EDPT*: 597^a (2 *ḳadıṭ-*), 604^b (*ḳatar-*), (*ḳadır-*); *OTWF*: 537 (*ḳadır-*), 661 (*ḳadıṭl-*), 734-35 (*ḳatar-*); *EDAL*, I: 527 (**gāju*), 527-28 (**gajV*), 811 (**k'izōža*); *WOT*, I: 478-80 (*KAJTĀR* [*kāytār*]).

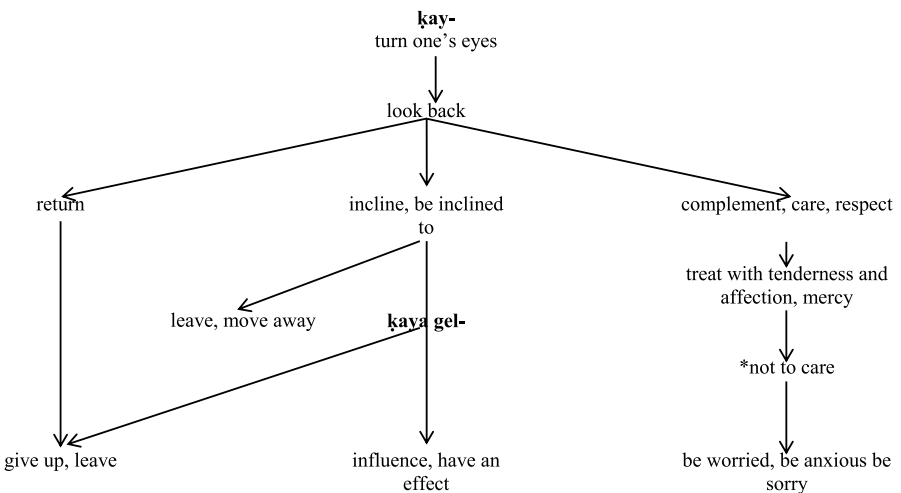
As a result, I have reached the following conclusions:

1. *ḳaya gel-/getür-*, which is peculiar to Anatolian Turkish, means '(intr.) to be worried, to be anxious, to be sorry, to be fed up with' and '(tr.) to worry, make anxious' as Semih TEZCAN put forward. There were existed some data supporting Semih TEZCAN.

2. Apart from the meanings of *ḳaya gel-* as mentioned above, it has meanings as 'to influence, have an effect and give up, leave' in Ottoman Turkish.

3. In my opinion, the verb **ḳay-* in *ḳaya gel-/getür-* is the same as the verb *ḳay-* in Old Turkic which means 'turn one's eyes; to respect', 'to return (? look back, leave with something left)', 'to look back, treat with tenderness and affection, love, mercy, value, compliment'.

4. I have given the variety of meanings of the verb *ḳay-* in Anatolian Turkish in the following chart:

Abbreviations

A-TS	: → MUTÇALI 1995
DLT	: Dīvānu Luġāti 't-turk (→ KAÇALIN)
EDAL I	: → STAROSTIN - DYBO - MUDRAK 2003
EDPT	: → CLAUSON 1972
OT	: Old Turkic
intr.	: intransitive
G	: Gazel
İ-TS	: → ATALAY 1999
K	: Kaside
QB	: Kütadğu Bilig
Lat.	: Latin
met.	: metaphorical
OTWF	: → ERDAL 1991
SEDME	: → PARTRIDGE 2006
SN	: Süheyl ü Nev-bahār
SNEÖ	: → TAŞ 2009
SNÜN	: → TEZCAN 1994
TS IV	: Tarama Sözlüğü
UBTKM I	: al-FİRÜZABADI
Uig.	: Uigur
WOT I	: → RÓNA-TAS - BERTA 2011
Yen.	: Yenisey scripts (→ TEKIN 1997)

References

- ATALAY, Hâmit (1999), İngilizce-Türkçe Sözlük, 1 [A-I], 2 [J-Z], Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 714.
- CANPOLAT, Mustafa (1995), 'Ömer bin Mezîd, Mecmû'atü'n-Nezâ'ir Metin-Dizin-Tıpkıbasım, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 500.
- CLAUSON, Sir Gerard (1972), *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford, Oxford University Press.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed - M. Ali TANYERİ [Hazırlayanlar] (1987), *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı*, III, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 3369.
- DİLÇİN, Cem (1991), *Mes'ûd bin Ahmed, Süheyl ü Nev-bahār, İnceleme-Metin-Sözlük*, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını - Sayı: 51.
- ERDAL, Marcel (1991), *Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon*, I-II, Wiesbaden, Turcologica 9.
- ESİR, Hasan Ali [Hazırlayan] (2008), *Lâmiî Çelebi, Ferhâd ile Şîrîn*, İstanbul, T. C. Kültür

- ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3132, Kültür Eserleri: 415.
- al-FİROZĀBĀDĪ, Macdu 'ddīn Abū Tāhīr Muḥammad b. Ya'kūb (ʿ1268), *al-Uqyānūsü 'l-Basīf fī Tarcamati 'l-Kāmūsī 'l-Muḥīṭ*, I: Çeviren: CENĀNĪOĞLU Aḥmed 'Āşim, İstanbul.
- KAÇALIN, Mustafa S. [Çeviri], *Kāşgarlı Maḥmūd, Dīwānu Luġāti 'l-Turk Türk Dilleri Divanı*, (Tasarbasım)
- KAÇALIN, Mustafa S. [Hazırlayan] [Tarihsiz], *Yūsuf Hās Hācib, Kutadġu Bilig, Metin*, Ankara, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: 3137, Kültür Eserleri: 420.
- MUTÇALI, Serdar (1995), *Arapça-Türkçe Sözlük*, İstanbul, Dağarcık Yayınları: 1, Referans Kitapları: 1.
- PARTRIDGE, Eric (2006), *Origins, A Short Etymological Dictionary of Modern English*, London and New York, Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group. (Adobe eReader Format).
- RÓNA-TAS, András - †Árpád BERTA [with the assistance of László KÁROLY] (2011), *West Old Turkic Turkic Loanwords in Hungarian Part I: Introduction, Lexicon »A-K«*, Wiesbaden, Harrassowitz Verlag. Turcologica: 84.
- STAROSTIN, Sergei - Anna DYBO - Oleg MUDRAK [with assistance of Ilya GRUNTOV and Vladimir GLUMOV] (2003), *Etymological Dictionary of the Altaic Languages*, I [A-K], Leiden-Boston, Handbook of Oriental Studies. Section 8 Uralic & Central Asian Studies, 8, Brill Academic Publishers.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla - Nurcan BOŞDURMAZ [Hazırlayanlar] (2012), *Molla Aşki, Divân*, Yapı Kredi Yayınları, Kâzım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi.
- TARLAN, Ali Nihad [Hazırlayan] (1968), *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon) Gazeller Kısmı*, I, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1216.
- TARLAN, Ali Nihad (1997), *Necati Beg Divanı*, İstanbul, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2342, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 592, Türk Edebiyatı Dizisi: 25.
- TAS, İbrahim (2009), *Süheyl ü Nev-bahâr'da Eskicil Öğeler*, Konya, Palet Yayınları.
- TEKİN, Talat (1997), "The first *Altınkök* inscription", *Turkic Languages*, 1, s. 210-226.
- TEZCAN, Semih (1994), *Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlar*, Ankara, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 6.
- XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, IV, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları - Sayı: 212/4.

Appendix

Appendix 1: *kay-* and *kaya* according to CLAUSON(EDPT: 674^b ve 675^a):

kay- (2 ***ka:d-**) although it has not actually been noted, various der. f.s make it certain that this V. must originally have been ***ka:d-**. The basic meaning was prob. ‘to bend or turn oneself’, hence ‘to bend in respect’ and ‘to turn away or back’. Survives in NE Alt., Tel. **kay-** ‘to turn back’ *R II* 4; Khak. **xay-** ‘to pay attention to (something)’; Tuv. **xay-** ‘to visit, supervise; to deviate from’; (to look) **xaya** ‘backwards’; and in SW Osm. **kay-**; Tkm. **ğa:y-** with some extended meanings hard to connect with the original one. **Türkü** VIII ff. Yen. *Mal.* 28, 8 (**kalın**): **Uyğ.** VIII ff. Bud. **kirtü nomuğ** (v.l. **nomka**) **kaymadın** ‘paying no respect to the true doctrine’ *TT VI* 41-2: **Xak.** XI **kada:şıña: kaydı:** ‘he showed respect’ (‘*aṭafa*’) to his kinsmen’; prov. **kadaş** (MS. *kaḏaş*) **té:miş kayma:duk, kaḏın té:miş kaymış** ‘if you said “kinsman”, he showed no respect to him (*lā yalṭafit ilayhi*); if you said “relative by marriage”, he showed respect (‘*aṭafa*’) to him’; (verse); and one says **ké:ru: kaydı:** ‘he turned back’ (*ilṭafata ḥalfa(n)*) *Kaş.* III 245 (**kaya:r, kayma:k**); o.o. *I* 403, 22 (same prov.); *II* 45, 26 (**ayık**); and see **2 kaya:**: Osm. XIV **kay-** ‘to turn aside or away’; in two texts *TTS II* 607.

D 2 **kaya:** Ger. fr. **kay-**, used only in the phr. **kaya: bak-, kör-**, and the like in the sense ‘to look back, or behind one’. Such phr. survive in NE Tel., Tuv. *R II* 89 (**xaya Pal.** 454). It seems clear that this is the only form and that the spelling **kıya** which might be taken as a similar Ger. fr. **kıy- (kıd-)** is an error. **Uyğ.** VIII ff. Chr. (they threw the stone in the well) **ança barıp kaya kördiler** ‘and so going on they looked backwards’ *UI* 8, 11 (Müller, in error **kay** ‘what?’): **Xak.** XI **kaçış bolsa: kaya: körme:s** ‘if there is a panic, no one stops (*yu’arric*; should be ‘looks back’) for anyone else’ *Kaş.* *I* 369, 8; (the hunted wolf) **kaya: kö:rüp baku: ağdı:** ‘turned back towards me (*ilṭafata ilayya*) and when he saw me he climbed’ *III* 219, 17: *KB* 4095 (ēşimsin-; Arat *kıya*, but the MSS., though they vary, do not confirm this): XII(?) *Tef.* **kaya bak-** 193.

Appendix 2: *kayit-* according to ERDAL (OTWF: 775):

kay-it- is attested in *bo savag* (i.e. /savıg/) *āşidip tini[n] kerü kaytı tartap* (i.e. /tartıp/) ... *yanıp bardı* ‘When he heard these words he pulled his reins in backward direction and ... rode back’ in ManManus v3. This is the reading of the USp edition of the text, well visible on the facs., against Le Coq’s version (which does not make any sense either). The *EDPT* accepts the present reading, but its interpretation of the word is refuted in n. 455 above. See the *EDPT* for exs. of *kay-* ‘to turn or tend towards something; to pay respect’; particularly similar to the present context is *kerü kaydı* ‘He turned back’ and *nälük ... kerü körüp kaymadıñ* ‘Why did you not pay heed and turn back?’ in DLT fol. 533. Cf. also *yañalar bägi ... täğzinü kadrılı kayıp ...* ‘the lord of the elephants ... twisted back around and ...’ (MaitrGeng 7 a5). Further exs. of *kay-* not mentioned in the *EDPT* are *t(ä)ñridäm közin bärü kayıp ...* ‘(Sie mögen sich) mit göttlichem Auge hierher wenden’ (Maitr 1 v25) and *Ärnem elig sukançıg körtlä közin kayıp ...* ‘le roi Arañemi, tournant (vers eux) ses beaux yeux doux,...’ (HamTouen 1,43). These are link to the phrase *kaya bak-/kör-* listed separately in *EDPT* 675 a.